

خمین در فعالیت های سیاسی - اجتماعی  
آیت الله پسندیده

معصومه باظمی

- سرشناسه : کاظمی، معصومه، ۱۳۴۵ -
- عنوان و نام پدیدآور : خمین و فعالیت‌های سیاسی اجتماعی آیت‌الله پسندیده/ معصومه کاظمی.
- مشخصات نشر : تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات: خمین: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمین، ۱۳۹۳.
- مشخصات ظاهری : ۳۱۳ ص: مصور.
- شابک : 978-964-10-2826-0
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- موضوع : پسندیده، مرتضی، ۱۲۷۴ - ۱۳۷۵.
- ژانر : پسندیده، مرتضی، ۱۲۷۴ - ۱۳۷۵. -- اسناد و مدارک
- موضوع : روحانیت -- ایران -- فعالیت‌های سیاسی -- اسناد و مدارک
- موضوع : ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۰۴ - ۱۳۵۷
- موضوع : ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۲۰ - ۱۳۵۷ -- جنبش‌های اسلامی -- اسناد و مدارک
- شناسه افزوده : دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات
- شناسه افزوده : دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمین
- رده بندی کنگره : ۳۹۲ پ/۵۱۵۳۲ DSR
- رده بندی دیویی : ۵۵/۰۰۰
- شماره کتابشناسی ملی : ۱۳۲۹۲

عنوان کتاب: خمین و فعالیت‌های سیاسی اجتماعی آیت‌الله پسندیده

تالیف: معصومه کاظمی

چاپ اول: ۱۳۹۳

شمارگان: ۳۰۰۰

ناشر: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی با همکاری واحد خمین

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

ISBN: 978-964-10-2826-0

شابک:

قیمت: ۱۱۰۰۰۰ ریال

## فهرست مطالب

|    |                                                           |
|----|-----------------------------------------------------------|
| ۱۹ | پیش‌گفتار                                                 |
| ۲۳ | پقدمه                                                     |
| ۲۵ | فصل اول: آشنایی اجمالی با خمین                            |
| ۲۷ | خمین                                                      |
| ۳۱ | فصل دوم: نقش آیت‌الله پسندیده                             |
| ۳۳ | شمه‌ای از زندگی آیت‌الله پسندیده                          |
| ۳۷ | تبار آیت‌الله پسندیده                                     |
| ۴۳ | فصل سوم: فعالیت‌های سیاسی آیت‌الله پسندیده                |
| ۴۵ | فعالیت‌های سیاسی آیت‌الله پسندیده                         |
| ۴۵ | ماجرای کشف حجاب                                           |
| ۴۷ | ممنوع شدن روضه‌خوانی و عزاداری از سوی رضا شاه             |
| ۴۸ | دیدار با آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری                 |
| ۴۸ | هفتمین دوره انتخابات مجلس شورای ملی در خمین               |
| ۴۹ | انتخابات سال ۱۳۳۱ در خمین (مجلس هفدهم)                    |
| ۵۱ | تلاش آیت‌الله پسندیده برای آزادی کشاورز صدر               |
| ۵۱ | آیت‌الله پسندیده و درگذشت آیت‌الله بروجردی                |
| ۵۳ | تصویب لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی                     |
| ۵۴ | اطلاع امام خمینی (ره) از تصویب لایحه کاپیتولاسیون در مجلس |
| ۵۴ | آیت‌الله پسندیده و انقلاب سفید و قانون اصلاحات ارضی       |
| ۵۶ | مراسم چهارم شهدای فیضیه                                   |
| ۵۶ | سوم خرداد ۴۲ دیدار مردم خمین با امام در قم                |

|     |                                                                |
|-----|----------------------------------------------------------------|
| ۵۷  | قیام ۱۵ خرداد                                                  |
| ۵۹  | پیوستن نماینده روحانیون خمین به جمع علمای مهاجر در تهران       |
| ۶۰  | دستگیری امام و عزیمت علما به تهران برای حمایت از امام (ره)     |
| ۶۰  | ملاقات آیت الله پسندیده با امام (ره) در زندان پادگان عشرت آباد |
| ۶۱  | ملاقات علما با پاکروان و درخواست آزادی امام (ره)               |
| ۶۲  | دستگیری آیت الله حاج آقا مصطفی خمینی                           |
| ۶۳  | دعوت دولت از آیت الله پسندیده برای ملاقات امام (ره) در ترکیه   |
| ۶۳  | اولین بگرد قیام ۱۵ خرداد                                       |
| ۶۴  | توبه امام خمینی (ره) به ترکیه                                  |
| ۶۴  | نامه امام خمینی (ره) از ترکیه به آیت الله پسندیده              |
| ۶۵  | انتقال امام خمینی (ره) به عراق                                 |
| ۶۵  | ارسال نامه امام خمینی (ره) به آیت الله پسندیده                 |
| ۶۶  | روضه خوانی و زندگینامه امام (ره)                               |
| ۶۷  | آیت الله پسندیده و سران و جریانات                              |
| ۶۸  | جلوگیری از اقامت آیت الله پسندیده در قم                        |
| ۶۹  | ارتباط مستمر آیت الله پسندیده با روحانیون مخالف رژیم           |
| ۷۰  | مجلس ترحیم دکتر علی شریعتی                                     |
| ۷۰  | مراسم چهلم حاج آقا مصطفی                                       |
| ۷۱  | عزای عمومی در نیمه شعبان                                       |
| ۷۱  | امام (ره) آمد                                                  |
| ۷۲  | سخن آخر                                                        |
| ۱۰۱ | فصل چهارم: اسناد ساواک مربوط به آیت الله پسندیده               |
| ۸۲  | سند شماره ۱ کنترل ایاب و ذهاب برادران آیت الله خمینی (ره)      |
| ۸۵  | سند شماره ۲ اصلاحات ارضی                                       |
| ۸۶  | سند شماره ۳ کنترل حرکات آیت الله پسندیده                       |

- ۸۷ سند شماره ۴ حمایت آیت‌الله پسندیده از سخنرانی سید رسول  
حجازی در ماه مبارک رمضان و اهانت به رژیم
- ۹۰ سند شماره ۵ دیدار آیت‌الله مرتضی پسندیده با امام خمینی (ره)
- ۹۱ سند شماره ۶ جلوگیری از انتشار اعلامیه دوازدهم محرم ۱۳۴۳  
وسط آیت‌الله پسندیده
- ۹۲ سند شماره ۷ برانگیختن وعاظ و اهالی علیه شهربانی  
بر اساس تحریکات آیت‌الله پسندیده
- ۹۳ سند شماره ۸ عراض وعاظ به شهربانی  
بر اساس تحریکات آیت‌الله پسندیده
- ۹۴ سند شماره ۹ تشویش علیه در منزل آیت‌الله پسندیده و  
حمایت ایشان از مقام واعظ
- ۹۶ سند شماره ۱۰ تحریک آیت‌الله پسندیده با تعطیل  
مجالس روضه خوانی از جانب رژیم
- ۹۷ سند شماره ۱۱ کنترل مراسم آیت‌الله پسندیده بعد از ۱۵  
خرداد
- ۹۸ سند شماره ۱۲ تحریکات آیت‌الله پسندیده در خمین
- ۹۹ سند شماره ۱۳ پانزده خرداد و اعتراض آیت‌الله پسندیده به رژیم
- ۱۰۰ سند شماره ۱۴ کنترل حرکات  
آیت‌الله پسندیده بعد از دستگیری امام خمینی (ره)
- ۱۰۱ سند شماره ۱۵ تحریکات آیت‌الله پسندیده
- ۱۰۲ سند شماره ۱۶ خودداری  
آیت‌الله پسندیده از تنظیم اسناد تقسیم اراضی
- ۱۰۳ سند شماره ۱۷ عدم امضای تعهدنامه حکومت  
به وسیله وعاظ دعوت شده از جانب آیت‌الله پسندیده
- ۱۰۶ سند شماره ۱۸ ایجاد اخلال در نظم و تحریکات  
افکار عمومی توسط آیت‌الله پسندیده
- ۱۰۷

- ۱۰۸ سند شماره ۱۹ مخالفت آیت‌الله پسندیده با طرح اصلاحات ارضی
- سند شماره ۲۰ ممانعت از تنظیم اسناد اصلاحات ارضی
- ۱۱۰ در دفتر خانه آیت‌الله پسندیده
- سند شماره ۲۱ نیابت آیت‌الله پسندیده از امام خمینی (ره) و تحریک
- ۱۱۲ به عدم برگزاری مراسم عزاداری تا هشتم محرم سال ۱۳۴۴
- سند شماره ۲۲ قرائت نامه آیت‌الله خمینی (ره) خطاب به آیت‌الله
- ۱۱۳ پسندیده به وسیله شیخ محمدصادق آل طاهر
- سند شماره ۲۳ تبریک ورود امام خمینی (ره)
- ۱۱۴ به هیئت توسط آیت‌الله پسندیده
- سند شماره ۲۴ بررسی موضوع تمجید و ستایش امام خمینی (ره)
- ۱۱۵ و آیت‌الله پسندیده به طریق بلندگوی مسجد
- سند شماره ۲۵ ورود شیخ بزرگ بنیادی واعظ
- ۱۱۶ به دفتر آیت‌الله پسندیده
- سند شماره ۲۶ تعدادی از نماز جماعت
- ۱۱۸ و تشکیل جلسه در منزل آیت‌الله پسندیده
- سند شماره ۲۷ شکایت تلگراف و دسته جمعی روحانیون
- ۱۲۰ و غیره به سرپرستی آیت‌الله پسندیده
- سند شماره ۲۸ اقدام علیه شهربانی به سبب بازداشت
- ۱۲۲ آقای بزرگ بنیادی به تحریک آیت‌الله پسندیده
- سند شماره ۲۹ تحریک آیت‌الله پسندیده به تنظیم شکوائیه
- ۱۲۳ علیه شهربانی توسط مردم و قفل کردن در مساجد
- سند شماره ۳۰ تنظیم اعلام جرم شهربانی خمین
- ۱۲۴ علیه شیخ بنیادی با راهنمایی آیت‌الله پسندیده
- سند شماره ۳۱ تنظیم نامه تظلم آقای بنیادی به وسیله آیت‌الله
- ۱۲۵ پسندیده و اهالی خمین و تنظیم شکوائیه علیه پرسنل شهربانی
- سند شماره ۳۲ تحریک آیت‌الله پسندیده مبنی بر عدم

- ۱۲۶ اقامه نماز روحانیون به عنوان دستگیری شیخ بنیادی  
سند شماره ۳۳ تنظیم اسناد توسط
- ۱۲۷ آیت الله پسندیده علیه قانون اصلاحات ارضی  
سند شماره ۳۴ عدم شرکت روحانیون از جمله
- ۱۲۸ آیت الله پسندیده در مراسم ورود قرآن اهدایی آریامهر  
سند شماره ۳۵ جانشینی آیت الله پسندیده بعد از تبعید  
اشراقی داماد امام خمینی (ره)
- ۱۲۹ سند شماره ۳۶ جانشینی آیت الله پسندیده به جای  
شهید الدین اشراقی بعد از تبعید ایشان
- ۱۳۰ سند شماره ۳۷ داماد آیت الله پسندیده مبنی  
بر جلوگیری از احداث سینما در خمین
- ۱۳۲ سند شماره ۳۸ عدم شرکت آیت الله پسندیده در مراسم  
استقبال از قرآن اهدایی آریامهر
- ۱۳۳ سند شماره ۳۹ تشکیل جلسه در محل
- ۱۳۴ آیت الله پسندیده علیه رژیم
- ۱۳۵ سند شماره ۴۰ ممانعت آیت الله پسندیده از احداث سینما در خمین
- سند شماره ۴۱ عدم استقبال آیت الله پسندیده
- ۱۳۷ از قرآن اهدایی آریامهر
- ۱۳۸ سند شماره ۴۲ ممانعت آیت الله پسندیده از احداث سینما در خمین
- سند شماره ۴۳ تقاضای تبعید
- ۱۳۹ آیت الله پسندیده به دلیل ایجاد اخلال در خمین
- ۱۴۰ سند شماره ۴۴ تقاضای تبعید آیت الله پسندیده از خمین
- سند شماره ۴۵ تقاضای تعلیق دفترخانه
- ۱۴۲ آیت الله پسندیده در خمین
- سند شماره ۴۶ عدم قبول تنظیم اسناد اصلاحات ارضی  
توسط آیت الله پسندیده
- ۱۴۴

- ۱۴۵ سند شماره ۴۷ حکم تعلیق آیت‌الله پسندیده از سردفتری
- ۱۴۶ سند شماره ۴۸ انفصال آیت‌الله پسندیده از سردفتری
- سند شماره ۴۹ تعلیق آیت‌الله پسندیده از سردفتری به مناسبت
- ۱۴۷ مخالفت با قانون اصلاحات ارضی
- سند شماره ۵۰ تشکیل جلسه در منزل آیت‌الله پسندیده و تحریم
- ۱۴۸ مجالس روضه‌خوانی به خاطر جلوگیری از ورود به منبر شیخ یزدی
- سند شماره ۵۱ تشکیل جلسه در منزل آیت‌الله پسندیده و تحریم
- ۱۴۹ روضه‌خوانی به خاطر جلوگیری از ورود به منبر شیخ یزدی
- سند شماره ۵۲ تعطیل مراسم روضه‌خوانی در خمین از تاریخ
- ۱۵۰ ۳۴۵/۱۵
- سند شماره ۵۳ رئیس شهربانی با تحریکات آیت‌الله
- ۱۵۲ پسندیده و رئیس شهربانی
- سند شماره ۵۴ نشر آیت‌الله پسندیده در انتقال رئیس شهربانی
- ۱۵۳ و همکاری رئیس شهربانی در آیت‌الله پسندیده
- ۱۵۴ سند شماره ۵۵ منع ایاب و ذهاب آیت‌الله پسندیده به قم
- ۱۵۵ سند شماره ۵۶ محدودیت فعالیت‌های آیت‌الله پسندیده
- سند شماره ۵۷ نام آیت‌الله پسندیده در لیست افراد مظنون حوزه
- ۱۵۷ استحفاظی ساواک در جشن تاجگذاری
- سند شماره ۵۸ نام آیت‌الله پسندیده در فهرست اعضای راجانبونی
- ۱۵۸ که در مراسم نیایش شرکت نکرده‌اند
- سند شماره ۵۹ حکم بقای تعلیق دفترخانه
- ۱۶ آیت‌الله پسندیده در خمین
- سند شماره ۶۰ دریافت وجوهات توسط
- ۱۶ آیت‌الله پسندیده و ارسال به عراق
- سند شماره ۶۱ دریافت مکاتبات آیت‌الله پسندیده
- ۱۶۴ از شیخ علی اکبر اسلامی توسط ساواک

- سند شماره ۶۲ ارسال نامه های رمزی توسط آیت الله پسندیده  
برای امام خمینی (ره) ۱۶۵
- سند شماره ۶۳ پذیرایی آیت الله پسندیده از مخالفان رژیم ۱۶۷
- سند شماره ۶۴ اظهارات آیت الله پسندیده و انتقاد  
ایشان از بعضی روحانیون وابسته به رژیم ۱۶۹
- سند شماره ۶۵ نقش آیت الله پسندیده در تحریک مردم  
علیه حکومت ۱۷۰
- سند شماره ۶۶ اظهارات آیت الله پسندیده مبنی بر نامه  
ارسالی آقای به آیت الله خمینی (ره) ۱۷۱
- سند شماره ۶۷ کتاب اطلاعات از  
آیت الله پسندیده توسط ساواک ۱۷۲
- سند شماره ۶۸ کسب اطلاعات از  
آیت الله پسندیده توسط ساواک ۱۷۳
- سند شماره ۶۹ نامه های رمزی آیت الله خمینی (ره) به  
آیت الله پسندیده ۱۷۴
- سند شماره ۷۰ دستور یافتن جزوه یا نور مربوط به  
سخنرانی امام خمینی (ره) توسط آیت الله پسندیده ۱۷۵
- سند شماره ۷۱ اطلاع آیت الله پسندیده از سخنرانی امام خمینی (ره)  
در عراق و دریافت نوار سخنرانیها توسط آیت الله پسندیده ۱۷۶
- سند شماره ۷۲ مراقبت از آیت الله پسندیده توسط ساواک برای  
دریافت نوارها و پیام های امام خمینی (ره) ۱۷۷
- سند شماره ۷۳ حمایت آیت الله پسندیده از  
حامیان امام خمینی (ره) ۱۷۸
- سند شماره ۷۴ دیدار اهالی و آیت الله پسندیده و کسب مجوز  
برای پرداخت وجوهات ۱۸۰
- سند شماره ۷۵ دریافت وجوهات توسط آیت الله پسندیده

- ۱۸۱ به نیابت از امام خمینی(ره)  
سند شماره ۷۶ دستور انتقال
- ۱۸۲ آیت‌الله پسندیده از قم به خمین.  
سند شماره ۷۷ کسب اطلاع از حضور
- ۱۸۳ آیت‌الله پسندیده در قم
- ۱۸۴ سند شماره ۷۸ کسب خبر از آیت‌الله پسندیده در قم  
سند شماره ۷۹ انتقال آیت‌الله پسندیده از قم به خمین
- ۱۸۵ و مراقبت از ایشان
- ۱۸۶ سند شماره ۸۰ مراقبت از آیت‌الله پسندیده در خمین  
سند شماره ۸۱ کمک مالی آیت‌الله پسندیده به
- ۱۸۷ تبعیدی ماه‌اندانین  
سند شماره ۸۲ مع‌آمر وجوهات به وسیله
- ۱۸۸ آیت‌الله پسندیده  
سند شماره ۸۳ پیام امام خمینی به دربار وجوهات توسط
- ۱۸۹ آیت‌الله پسندیده  
سند شماره ۸۴ برگزاری مراسم پهلیم مصطفی خمینی
- ۱۹۲ با همکاری آیت‌الله پسندیده در خمین
- ۱۹۴ سند شماره ۸۵ عزل آیت‌الله پسندیده - عزل سردار
- ۱۹۵ سند شماره ۸۶ تبعید آیت‌الله پسندیده به خمین
- ۱۹۶ سند شماره ۸۷ مراقبت از آیت‌الله پسندیده  
سند شماره ۸۸ دریافت وجوهات مردم مشهد توسط
- ۱۹۷ آیت‌الله پسندیده جهت شیعیان لبنان  
سند شماره ۸۹ پرداخت شهریه طلاب علوم دینی مشهد
- ۱۹۸ توسط آیت‌الله پسندیده بدون ذکر نام امام خمینی(ره)
- ۱۹۹ سند شماره ۹۰ تبعید آیت‌الله پسندیده به انارک یزد  
سند شماره ۹۱ توزیع نامه امضا شده تبحار و اصناف قم

- ۲۰۱ مبنی بر تبعید آیت‌الله پسندیده
- ۲۰۳ سند شماره ۹۲ حکم تبعید آیت‌الله پسندیده به انارک  
سند شماره ۹۳ پرداخت شهریه عمومی به طلاب توسط  
آیت‌الله پسندیده
- ۲۰۳ سند شماره ۹۴ تغییر محل تبعید  
آیت‌الله پسندیده از انارک به داران
- ۲۰۴ سند شماره ۹۵ ملاقات افراد از شهرستانهای مختلف  
آیت‌الله پسندیده در داران
- ۲۰۵ سند شماره ۹۶ عفو باقیمانده دوران  
تبعید آیت‌الله پسندیده مراجعت ایشان به خمین
- ۲۰۶ سند شماره ۹۷ استدلال مرجع خمین از آیت‌الله پسندیده  
سند شماره ۹۸ عفو باقیمانده محکومیت  
آیت‌الله پسندیده به علت کهنسالی
- ۲۰۸ سند شماره ۹۹ اقدامات ضد نفوذ و تحریک مردم  
به وسیله آیت‌الله پسندیده در انارک
- ۲۰۹ سند شماره ۱۰۰ مراجعت مردم به منزل  
آیت‌الله پسندیده مبنی بر ترک امام خمینی (ره) راقه
- ۲۱۰ سند شماره ۱۰۱ تماس امام خمینی (ره) با  
آیت‌الله پسندیده از پاریس مبنی بر سلامت خود
- ۲۱۱ سند شماره ۱۰۲ گفتگوی تلفنی آیت‌الله پسندیده با پاریس
- ۲۱۳ سند شماره ۱۰۳ نامه آیت‌الله پسندیده مبنی بر تشکیل مجلس  
به مناسبت سالگرد مصطفی خمینی

۲۱۱ <

۲۲۳

۲۲۳

۲۲۵

فصل پنجم: پیوست‌ها

پیوست (۱)

کشف حجاب

- ۲۲۶ توطئه کشف حجاب به دستور رضا خان
- ۲۲۷ انقلاب سفید
- ۲۲۸ اصلاحات ارضی
- ۲۳۰ کاپیتولاسیون
- ۲۳۲ قیام ۱۵ خرداد
- ۲۳۳ انجمن‌های ایالتی و ولایتی
- ۲۳۳ پیوست (۲)
- ۲۳۴ معرفی و مالی شخصیت‌های اجتماعی - سیاسی معاصر با
- ۲۳۵ آیت الله پسندیده
- ۲۳۵ آل طاهر، حاج شیخ محمدصادق
- ۲۳۶ آل طاهر، حاج شیخ محمدحسین
- ۲۳۷ احمدی، میرزا علی
- ۲۳۸ افتخار العلماء، میرزا محمد
- ۲۳۹ حبیب‌اللهی، حاج شیخ محمد
- ۲۴۰ خمینی، حجت الاسلام سید ابوالحسن (مطهری)
- ۲۴۱ خمینی، آیت‌الله حاج آقا مصطفی
- ۲۴۱ خوانساری، آخوند ملا حسین (جد امیر خمینی)
- ۲۴۲ ذاکری، شیخ محمدعلی
- ۲۴۳ رضوانی، آیت‌الله حاج غلامرضا
- ۲۴۴ سهرابی، حاج شیخ علی
- ۲۴۵ سید احمد (جد امام خمینی)
- ۲۴۶ غضنفری خوانساری، سید مهدی
- ۲۴۶ غضنفری خوانساری، حاج سید محمد
- ۲۴۷ قریشی، حجت الاسلام سید کاظم
- ۲۴۸ قریشی، حجت الاسلام سید محمدعلی
- ۲۴۸ کشاورز صدر، سید محمدعلی

|       |                                              |
|-------|----------------------------------------------|
| ۱۴۹   | مجتهد، آقا شیخ میرزا احمد                    |
| ۱۵۰   | مجتهد، آخوند ملا محمد جواد                   |
| ۱۵۰   | مجتهد، حاج میرزا محمد مهدی                   |
| ۱۵۱   | مستوفی، حاج محمد نبی                         |
| ۱۵۱   | مستعودی، آیت الله حاج علی اکبر               |
| ۲۵۳   | منتجب نیا، حجت الاسلام رسول                  |
| ۲۵۵   | موسوی، آیت الله العظمی روح الله (امام خمینی) |
| ۲۵۷   | موسوی، سید مصطفی                             |
| ۲۵۸   | نجفی، حاج آقا صدرالدین (حاج آقا صدرا)        |
| ۲۵۹   | هندی، آقا نوری                               |
| ۲۵۹   | پیوست (۱)                                    |
| ۲۶۱   | سال شمار زندگی آیت الله العظمی روح الله      |
| ۲۶۹ < | فصل تشیم: تصاویر آیت الله العظمی روح الله    |
| ۲۸۵ < | کتابنامه                                     |
| ۲۸۸ < | نمایه                                        |

[www.ketab.ir](http://www.ketab.ir)

## پیش گفتار

پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی (ره)، بعد از پذیرش اسلام به وسیله نژاد ایرانی، مظهر تحول سیاسی - اجتماعی ایران است. انقلاب اسلامی ثابت کرد که در میان تهمان حکومتی دیرپا را که براساس ظلم پای گرفته، نابود کرد و به جای آن حکومتی بر اساس مذهب تشیع پایه‌ریزی نمود. آن هم در مسیری که ماشینسم و مدرنیته درصدد ریشه کن کردن مذهب و ریشه های آن برد.

علمای مسلمان و به ویژه شیعه در تحقق این انقلاب به شایستگی نقش آفرینی کردند و استعمار را چه خارجی و چه داخلی را پایم در آوردند. علما و روحانیون در راه تحقق آرمانها و اهداف امام خمینی (ره) تبیین اندیشه‌های آن پیر فرزانة نقش اساسی را ایفا نمودند؛ تا آنچه به سبب چنین انسجامی در بین علما و روحانیون، مانع جدی در جامعیت و فراگیری انقلاب اسلامی ایران - که با نام امام خمینی (ره) شناخته شده است - شمرده می‌شد.

آیت‌الله مرتضی پستدیده - برادر امام خمینی (ره) که حکم پدری مهربان نیز برای حضرت امام (ره) داشت - یکی از علمای این سلسله جلیله بود که در این راه، تلاشهای چشمگیری نمود.

بررسی اسناد به جای مانده از ساواک درباره فعالیت‌های آیت‌الله پسندیده در امر سخنرانی و تبلیغ اصول فکری و اندیشه‌های سیاسی امام خمینی (ره) در محافل و مساجد، گویای اهمیت نقش این عالم بزرگوار در بیداری مردم خمین، و ترس و اضطراب رژیم پهلوی از وجود چنین شخصیتی در منطقه است.

در این مجموعه، ضمن معرفی اجمالی آیت‌الله پسندیده و شرح فعالیت‌های سیاسی ایشان در دوران شکل‌گیری انقلاب اسلامی، به بررسی اسناد به جای مانده از ساواک درباره آیت‌الله مرتضی پسندیده با استمداد از کتاب «انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک» و «یاران امام به روایت اسناد ساواک» (کتاب بیستم - آیت‌الله سید مرتضی پسندیده) پرداخته می‌شود. اگرچه وجود این شخصیت ارزشمند، از جنبه‌های مختلف مورد تدقیق نگاشته و ثبت گردیده است؛ اما نگاه به فراز و نشیب زندگی آن بزرگوار از دریچه ساواک و گزارش‌های مأموران شهربانی، شناختی نو و دوباره از این شخصیت ارائه می‌دهد. کلمه‌ها و برکات وجودی آیت‌الله پسندیده را در شکل‌گیری و پیروزی انقلاب اسلامی به خوبی فراروی انسان می‌نهد.

در چنین اسناد، تا حد امکان ترتیب تاریخی رعایت شده است و این اسناد با تکیه بر پیامدهای برنامه اصلاحات حکومت پهلوی، واکنش‌های روحانیون و وعظ از جمله آیت‌الله پسندیده در مبارزه با این اصلاحات، مبارزه با لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی، برانگیختن لابی‌های ششگانه، ارتباط روحانیون به ویژه آیت‌الله پسندیده با رهبران نهضت و مجامع و مراکز مذهبی تا سال ۵۷ بررسی و تنظیم گردیده است.

تکیه بر این مناسبت‌ها و ایفای نقش شخصیت‌هایی نظیر آیت‌الله پسندیده به جهت تأثیر بسیار حساس و جدی آنها بر روند مبارزات انقلاب اسلامی بوده است؛ ضمن اینکه این امر اهمیت تداوم ارتباط با امام خمینی (ره) را نیز در دوران تبعید بیان می‌دارد.

لازم به ذکر است که شهر کوچک خمین نیز در این میانه بزرگ عمل نمود. خمین شهری است که با وسعت محدودش، گستره‌ای از معنا را

در خود پرورید. زمانی که شهرهای نسبتاً بزرگ در سایه روشن بیداری به سر می بردند؛ این شهر بیداری را با وجود بیداردلانی چون امام خمینی (ره) و در امتداد خط ایشان آیت الله پسندیده تجربه می کرد. انسان که در آن سالیان سیاه، شهدایی نیز چون سید کاظم قریشی و کاظم جزایری را سخاوتمندانه پیشکش استقبال از انقلاب نمود.

همین شهری است که با نهایت گمنامی و کوچکی اش با تابش خورشید وجود حضرت امام خمینی (ره) در عرصه تاریخ خوش درخشید و در این برهه زمانی، در گذرگاه تاریخ نامی جاودانه از خود به یادگار گذاشت. شهری که - مانند سایر شهرهای دیگر با وجود محرومیت های اعمال شده توسط رژیم پهلوی - با جمعیت محدود، در جای جای صحنه های شکل گیری انقلاب، مراد خود را توانمند ساخت و بی شک بخشی از این بیداری اجتماعی، رهاورد حضور آیت الله پسندیده در این شهر ساکت پر هیاهو بود.

## مقدمه

تاریخ بشریت از سپهر علم طالع اکنون همراه با فراز و فرودهای بی شمار بوده است و در میان امواج کنونی و فرودها همواره شخصیت‌هایی مؤثر، جلوه‌نمایی می‌کنند.

این چهره‌های تاریخ‌ساز بعضاً رویای خدا و پاسداران امانت الهی‌اند که غریبان همیشه آشنای تاریخ محسوب می‌شوند؛ همان عزیزانی که گاهی اوقات، تاریخ نیز از وصف بزرگی آنها انگشت‌شمار به دندان گزیده، حیرت‌زده می‌ماند و در نهایت استیصال سکوت می‌نماید. یکی از این بندگان تاریخ‌ساز خدا، امام خمینی (ره) است که وجودش جامع افتاد بود. فیلسوف عارف فقیه محدثی که تاریخ قرن حاضر را به وسعت می‌جوید اسلام اشاعه داد.

از سال ۱۳۴۰ ش. و اندکی پس از رحلت آیت‌الله بروجردی، امام خمینی (ره) مبارزه خود را با استعمار و دستگاه حاکم شروع نمود. این راه سخت و طولانی، یارانی مشتاق را می‌طلبید که قدم‌به‌قدم او را همراه باشند تا کشتی مقصود را به ساحل زیبای رستگاری و فلاح برسانند. آیت‌الله پسندیده، برادر عزیزی بود که برای امام خمینی (ره) پدرگونی را در اعلا

درجه ثابت نمود.

حاج حسن خمینی، اهمیت نقش آیت‌الله پسندیده را این‌گونه بیان می‌دارد: «این اهمیت آنگاه دوچندان می‌شود که نقش آن مرحوم را به عنوان سرپرست دوران کودکی امام(ره) مورد توجه قرار دهیم؛ سرپرستی که نقشی همانند پدر داشته و تا آخرین لحظات عمر امام عظیم‌الشان(ره) مورد عنایت و احترام بی‌نظیر ایشان بوده است. این در حالی است که امام(ره) همواره بر بزرگواری و صداقت و تقوای مرحوم آیت‌الله پسندیده تأکید داشته و حتی ایشان را در خمین بزرگترین پشتوانه برای آرامش تحصیلی خود در قم می‌دانستند؛ حضوری که پس از زعامت دینی و سیاسی امام(ره) و بعید از بار از ایران، رنگ دیگری به خود گرفته و به نیابت شرعی و مالی و وراثت بعضی چراغ بیت امام(ره) در قم تبدیل می‌شود. بی‌شک نمی‌توان در این مختص، اهمیت نقش سیاسی برادر امام(ره) را چنانکه بوده است تشریح کرد؛ اما صفاتی که از تقوای مثال زدنی؛ از خودگذشتگی و خودباوری ایشان یاد می‌کند.»

قصد بر آن است تا تلاش برای آیت‌الله پسندیده در مسیر جریانهای پرشور انقلابی با توجه به حضور آن بزرگوار در شهرستان خمین در این محدود به تصویر کشیده شود.